

Kuva: Mark Zekhuis

Luonnehdinta

Kangaskäärme on noin 60–70 cm pitkä. Sen yleisväri on tavallisesti harmahtava, ruskehtava tai punertava. Selän sivuilla on usein tummanruskeiden pilkkujen tai täplien muodostama parijono. Joskus täplät yhtyvät selän yli poikkijuoviksi, joiden välissä keskellä selkää on vaalea sahanteräjuova. Hyvä tuntomerkki on tumma, ohjaksia muistuttava juova, joka kulkee pään molemmin puolin sieraimesta silmän kautta niskaan. Kylältä (*Vipera berus*) tämä ohjasjuova puuttuu. Kangaskäärmeen silmäterä on pyöreä, kyyn silmäterä pystysuora. Muita kyystä erottavia piirteitä ovat erilainen silmänseudun ja päälaen suomutus, eikä kangaskäärmeen vartalosuoimuissa ole keskiharjaa. Sivulta päin katsottuna kangaskäärmeen kuono on kaareva ja tylppä. Kangaskäärme ei ole myrkyllinen. Se saattaa elää yli 30-vuotiaaksi.

Elinympäristö ja levinneisyys

Kangaskäärme elää Suomessa levinneisyytensä pohjoisella äärirajalla, ja on maamme harvinaisin käärmelaji. Sitä tavataan harvinaisena ainoastaan Ahvenanmaalla. Kangaskäärme suosii aurinkoisia, aukeita ja kuivia paikkoja, joissa on tiheä aluskasvillisuus. Ahvenanmaalla kangaskäärme näyttää viihtyvän erityisesti kanervaa kasvavilla paahteisilla kallioalueilla. Kangaskäärmettä nimitettiin aiemmin "kanervakäärmeeksi". Sitä tavataan myös kangasmetsissä sekä avoimilla, harvapuustoisilla hakamailla ja niityillä, toisinaan myös pihapiirissä. Kangaskäärme horrosta talven esimerkiksi pikkunisäkkäiden onkaloissa tai hiekkaisessa maaperässä kasvien juuriston alla.

Nykytila ja uhkatekijät

Avoimien niitty- ja hakamaiden pirstoutuminen ja umpeenkasvu sekä vapaa-ajan asutuksen lisääntyminen voivat johtaa kangaskäärmeelle sopivien elinympäristöjen vähenemiseen. Talvehtimispaikkojen vähäisyys saattaa myös rajoittaa lajin levinneisyyttä. Kangaskäärmeen leviämiskyky on heikko, sillä se liikkuu huomattavasti vähemmän kuin monet muut käärmeet. Kasvava liikenne on uhka lajille, sillä valitettavan monet kangaskäärmeet ovat löytyneet tieltä yliajettuina. Todennäköisesti kangaskäärmeitä tapetaan, koska lajia luullaan kyyksi.

Hoitosuositukset

Kangaskäärme on Suomen huonoimmin tunnettu käärmelaji, siksi sen mahdollisia esiintymispaikkoja tulee kartoittaa tarkemmin sekä tutkia ympäristömuutosten vaikutuksia lajiin. Kangaskäärmeen elinympäristönä olevaa niitty- ja hakamaata voidaan hoitaa esimerkiksi niittämällä ja laiduntamalla sekä raivaamalla havupuita. Lajin tunnettujen talvehtimispaikkojen ja niiden lähialueiden suojelulla olisi kantaa vakauttava vaikutus.

Lähteet

- Andrén C. & Nilson G. 1991. Rev. Höggren M. 2001, 2006 & 2011. *Coronella austriaca*. Art Databanken. SLU 2011-01-10. [Viitattu 19.12.2012] www.artfakta.se.
- Saarikivi, J. 2007. Kangaskäärme Suomessa. Luonnon Tutkija 3: 88–99.
- Terhivuo, J. 1998. Kangaskäärme. Teoksessa: Lokki, J. ym. (toim.). Suomen luonto – Eläimet (osa Kalat, sammakkoeläimet ja matelijat). WSOY-yhtymä Weilin+Göös Oy, Porvoo. S. 284–285.
- Viitanen, P. 1987. Matelijat. Teoksessa: Koli, L. (toim.). Suomen eläimet 3. 5. painos. Weilin+Göös, Espoo. S. 288–319.